

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1899

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays. Owned by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свобода“: ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: ВЕрген 4-1016. 4-0807.

За кождо зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТАЛЕРГОФСЬКИЙ ОБМАН

РЕКЛАМУЄМО, ПОДАЮЧИ ПРАВДУ

Буває, що ми вже так звикли до певних річей, що коли їх бачимо, то не звертаємо на них ніякої уваги. Маємо вражіння, що так буває з українським громадянством в Америці, коли брати під увагу ті ріжні закляки, якими переповнені час від часу наші часописи, а якими хочеться притягнути наш загал до своїх організацій. Нам здається, що тепер даремними бувають зусилля тих „великих букв“, якими цю справу „рекламуємо“.

Про все те ми добре знаємо. Та, не зважаючи на це, ще й тим разом живаємо й ми „грубих“ букв, щоб і при їх допомозі спонукати громадянство подумати над такою справою, яка відноситься до питання про життя чи смерть нашої імміграції в Америці. І коли ми тим писанням знову „рекламуємо“ наш У. Н. Союз, то тим сповняємо тільки наш громадський обов'язок, подаючи загалові ніщо інше, а тільки чисту правду. А цю правду опираємо на кількадесять-літній діяльності нашої організації й на тій ідейній праці, яка є зв'язана з У. Н. Союзом, його органом і його членством іще й сьогодні. Правда, маємо ще багато таких, що відносяться легко до цієї справи, але це тому, що вони мимовільно нашої організації цілком не знають, а сучасності не бачать, бо бачити не хочуть, чи не вміють. А попри те вони звикли читати поза нашою газетою ріжні інші рекламні поклики, яких зміст дійсно перебільшений, і тому їх перебільшенням може видаватися неодному, незнайомленому з дійсним життям нашої імміграції, й те, що нераз подається і про нашу організацію. Тому саме є обов'язком кожного члена чи члениці У. Н. Союзу знати правдиву історію нашої організації, правдивого її духа, щоб вони могли фактами й числами переконатися і тих несвідомих та байдужних, що не розуміють ваги існування такої народної установи, якою є в Америці наш У. Н. Союз. Треба теж добре пізнати нашу організацію з фінансового боку. Треба хотіти бачити, як ошадно вона ведена, як кожний заощаджений цент іде на добро загалу, на фінансове скріплення організації, на забезпечення тих зобов'язань, які організація має супроти свого членства, а далі на допомогу членству чи на допомоги Рідному Краєві або на інші добрі цілі, які видвигаємо тут в Америці.

Значить, коли ми „рекламуємо“ У. Н. Союз, то представляємо тільки в правдивому світлі те, що найкращого видала з себе стара генерація нашої імміграції, як теж піддаємо висновок, що минулість і сучасність У. Н. Союзу дають гарантію, що Союз і в будучності сповноватиме дуже важну місію в Америці як новий піонер нового українства. А щоб це нове українство було хоч трохи відблиском української ідеї старої генерації, треба не тільки далі мати У. Н. Союз в Америці, але треба його поширити і зміцнити.

Хто слідить за життям тої частини нашого народу в Америці, що впала жертвою російської пропаганди, і є в руках кацапських батюшок, або світських москвофілів, мусить завважити ту пропаганду, яка зв'язана з „русскістю“ і з „руським“ мучеництвом у Талергофі. Ту пропаганду визискується і тут в Америці на боротьбу з українством і на збирання грошевих жертв для підтримання москвофілівських трупів у старім краю, що жирують на „талергофській трагедії“, щоб при її допомозі показати перед польським урядом, що вони ще живуть та варт дальших „пособій“ за свою лояльну службу Польщі.

Про цю справу появилася у львівському „Ділі“ (з 19. серпня) стаття, з якої змістом варто познайомитися й американським українцям. Стаття ця така:

Як довго ще триватиме талергофський обман?

Від кількох літ ми є свідками чудернацького явища: як то галицькі москвофіли проголосили трагедію табору інтернованих у Талергофі своєю російською національною справою, створили окремих культ талергофських „мучеників за ідею“ та використовують вічно Талергоф для пропаганди російщини і православ'я. Йдучи за прикладом російської історіографії, яка пристосовувала себе до вимог московської великодержавницької експансії та практичної московської політики і через те безпардонно анектувала у користь Росії всю першу частину історії України, весь її княжий період, — наші доморослі москвофіли й собі стосують подібну методу: просто анектують для себе одну сторінку історії галицько-українського народу, у найбільш нахабний спосіб фальшують історичну правду і після такої „коректури“, надавши історичній події зовсім інший зміст, проголошують її „своєю“ власністю. Тимчасом їх власністю можна признати тільки той обман, якого вони на змисно, з премедитацією, для своїх політичних цілей допускаються: правда про Та-

лергоф не має нічого спільного з „мучеництвом руських“ та ще й за „ідею“ та нічого спільного з тими брехливими легендами, які москвофіли творять про ролю українців, ніби співників австрійського уряду в акції переслідування москвофілів у воєнних роках. Історія Талергофу давнуже перестала бути недослідженим предметом, особливо від часу появи обемистої публікації д-ра Василя Маковського („Талергоф“, Львів, 1934, наклад автора, 8°, 260 стор.). Автор тієї книжки, сам талергофцеві, наводить таку силу джерельного матеріалу, автентичних документів, статистики і т. д., що правди, яку він представляє, ніхто не вміє заперечити. Ця правда виглядає так, що ті самі місцеві австрійські державно-адміністраційні чинники, здебільша ендеки-русифіли, які до самого вибуху війни активно підтримували в Галичині москвофілство, після перших воєнних невдач, яких причиною ледаця військова верхівка пояснювала „зрадою“, повели масові арештування серед населення, серед українського населення, арештуючи і знущаючи над найневиннішими людьми та охорожуючи саме активних москвофілів: не українці, а саме москвофіли були здебільша заарештовані, упереджені про плян арештів, і не проти москвофілів, а проти свідомих українців зверталася злість ріжних Загурських. Тим більше малярська солдатська у своїх безглузких звірствах у Галичині не орієнтувалася, де москвофіли і вороги Московщини, українці, та бушувала серед мас невинного населення.

Москвофіли усе це чудово знають. Але їм треба предмету культу, їм треба виказатися, що вони мають тут, на цій землі, якусь історичну традицію. А не маючи своєї — збирають у нас, використовуючи наше легковажання власного минулого і власних цінностей.

Нічим іншим, як інерцією, і байдужністю українців та легковажним трактуванням поважних справ можна назвати той скандал, який твориться довкола нахабної експлуатації талергофської історії мо-

сквофільськими політичними гешейфтарями. 31. жовтня 1928 перевели вони з великим шумом у Львові перший „краєвий зїзд талергофців“, — 31 травня 1934 вони повторили ту саму імпрезу. Обидва рази було на тих зїздах найменше — бувших талергофських в'язнів; це було звичайне збіговвище москвофілів, які використали тільки фірму Талергофу для перегаду своїх сид, демонструючи проти українців. Зрештою, до своїх звеличниць зарахували вони тоді просто всіх тих, які зголошались на зїзд, щоб скористати з залізничної знижки, що її посліпилися дати та сама дирекція залізниць, що відмовляла потягів на свято УМХ. Маємо достовірні інформації, що самі ініціатори тих імпрез були приємно задоволені байдужністю, з якою поставились до них — колишні талергофці-українці! І розраховуючи далі на ту байдужність, на ту немов мовчану згоду зловживати іменем Талергофу, москвофіли дали те ім'я використовувати. Ось в останньому числі „Русского Голосу“ з 16 серпня ц. р. маємо аж дві відозви у справі талергофських свят. Перша з них каже про „третє всенародне православне торжество пам'яті талергофцев“, яке має відбутись 30 серпня ц. р. у с. Чорнім, горлицького пов. Те „торжество“ — „основвоположника руської культури“ (!!), а після свята відбудеться зїзд православних духовників з Лемківщини. В той спосіб одурманюється лемків: св. Володимир і російська культура! Друга відозва походить від москвофілського талергофського комітету у Перемишлі: заанектувавши для себе 44-рхох в'язнів, вбитих по зв'язки у Перемишлі малярською солдатською, той комітет накликає тепер до маючих збірок на намогильний пам'ятник та заповідає одночасно, що в Перемишлі відбудеться всекраєвий талергофський зїзд.

Гадаємо, що останній час, щоб цій маскараді покласти кінець. Зробити цей кінець мають обов'язок передовсім самі талергофці-українці. Д-р В. Маковський наводить у згаданій своїй книжці 267 свідомих українців, що перебува-

ли у Талергофі. Серед них велика частина інтелігентів, є й поважні та загально відомі наші діячі. Більшість їх ще живе й бере більш або менш активну участь у зорганізованому національному русі. Вони повинні 1) зорганізувати власний зїзд талергофців, і в характері гостя візьме у ньому участь все українське громадянство, 2) видати відозву з найбільш авторитетним прилюдним засуванням обману, що його допускаються москвофіли для своїх вузько-

політичних цілей, 3) з'являтися на москвофілських талергофських зїздах і там, з титулу своєї приналежності до гурту колишніх талергофських в'язнів, протестувати проти москвофско-політичного характеру імпрези, есентуально силою своєї присутності захоплювати москвофілські талергофські імпрези в свої руки. Останній час, щоб вибити москвофілам з рук загарбаний атут Талергофу і відібрати охоту користуватись ним набудуче.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

М. Б., Нью Йорк, Н. Й. — Певно, що ми помістили б вяснення в справі збірок на „варшавський процес“, бо ми ті збірки проголошували. Ми і зажадали з „Обеднання“, щоб таке вяснення було подано. Але щоб так сталося, треба, щоб знайшлася на тисядчі осіб, що жертвують на народні цілі й пересилають жертви через „Обеднання“, що одна одніська особа, яка сумнівалася у правдивості того, що друкувала „Свобода“, коли проголосувала зібрані жертви і їх розділ та висилку „Обеднанням“. Треба, щоб така особа написала була хоч кілька слів до „Свободи“ чи „Обеднання“ і зажадала вяснення. Та цього досі не було. Для нашого чесного загалу вистарчило те, що було вже відповіджене в „Свободі“, що всі ті закиди, які підносяться в „Січовім Кличі“, а які так залюбки передрукує „Народна Воля“, додаючи до цього свої власні висновки, є звичайною брехнею, отим сміттям, що хоче засмітити і з болотом змішати чесну і совісну народню працю, що не може знести, що в Америці могла вдержатися вже 14 років така „установа“ як „Обеднання“, яка вже збрала і до краю вислала чверть мільона доларів на ріжні народні потреби, яка кожного місяця точно проголошує зібрані жертви, як і висилку тих жертв, та яка піддає себе точній громадській контролі. Що така праця не є по нутру „Народній Волі“, це вже стара історія. Тому не диво, що, бабараючись у болоті, знаходять у нім тих, що їх викида-

ють із зорганізованих національних рядів за брак громадської карності й етики, за отаманію і розбишацькі методи анархізування громадського життя. Для „Народної Волі“, як бачимо, не треба порядку, не треба того, щоб у нас громадянство мало до когось довіря, щоб вірило в якусь чесну й ідейну працю, як і в свою спосібність творити силу. Для сотників-отаманів треба руйні. І тому вони підпирати таких „стрільців“, що вважають себе „годовами“ стрільцьких гуртків, хоч їх не має за таких ніяка стрільцька влада, і хочби такий гурток був презентований одним тільки „головам“, чи яким там ще його додатком. І тому пани сотники дали брехливу й підступно передають наклади на „Обеднання“ і „Свободу“, будьтоби зібрані ними гроші десь пропадали і не були висилані на ті цілі, як їх проголошується в „Свободі“, покликуючись тут на брехні брехунів, нап'ятованих публично за брехунство й інтриганство, а навіть за безконтрольне розпорядкування зібраними жертвами. Ось так виглядає праця панів сотників з „Народної Волі“. Праця, що не позбавлена й „димової заслонки“. Є вона. Саме її вживається, коли прикривається отсю нечесну і каломніаторську роботу іменами таких високо моральних і чесних громадських робітників, як Іван Франко, якого збирають „святкувати“ ті, що не пристосовують у громадському житті примітивних засад етики.

Улас Самчук. ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНИ“.

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

(13)

Як же не поїхати. Напекла я, що могла, — мазурків на маслі, курочку, (тут Одарка сякає у запаску носа і витирає очі), Боже, Боже! Взяла, чуєте, ковбаси, шинки, загір старий коні і нас троє — „він“, я та Палажка, виїхали. До Здобунова 16 верстов, а тут заверюха така знялася, що світа не видно. Дорогу замітає снівце, реве... Конята ледве, ледве тпокають. Приїхали ми туди... А на станції москалів... Господи! Ані стати нема місця. А поїзди все їдуть, все їдуть. А „їх“ там сердешних повнісінько понабивано. Одні туди, а тругі назад. Тяжко ранених везуть... Ох, що я там надивилася. Серце окипає, як загадаєш. А на дворі аж пече мороз. Москалі їдуть, руками вимахують — прощай, мамиша. Я плачу, Палажка плаче, старий тупяє ваянками по морозі. Людей, як і ми, з усіх сіл понайджало. Матері падають.

І що то там за „позиція“, і нащо та, чуєте, війна? І нащо там того народу стільки — тьма тьменна, як хмар, як води. Все, кажуть, на Варшаву. Дивимся ми, розпитуємо, Старий шапку зняв: — Ваше

високоблагородіє! Скажіть, прошу вас, чи буде сьогодні 151-ий полк їхати? — Та 3 рублі йому в руку тикнув. Взяв той три рублі і десь побіг. Каже — зачекайте. — Побіг, думаємо, і три рублі побігли, але ні... Видно якась ченна людина (хай йому Бог дасть здоров'я)... Вернувся і каже: — 151-ий полк скоро приїде. Він мав приїхати ще вчора, але через сильні навали глибоких снігів спізнився.

Оооо, вирвалось у мене. Хвала тобі Боже! А холод аж до кісток допікає. Але вже не йдемо до ждальні. Вже стоїмо і цїпнемо на перони. Старий десь окропу роздобув і ми з Палажкою трохи цукрової води випили. Стало трохи тепліше.

А поїзд за поїздом, поїзд за поїздом — все сунуть і сунуть. Деякі зупиняються, інші їдуть не зупинившись. Все обсіже-

ні така. Видно, в полях метелиці.

Коли смеркло, приїхав довгечий, обліплений снігом, поїзд. Паровик шипить, прискає поїзд. — Ідеш? Вже? Ідеш? Мій милый, мій дорогий, мій одинокий! Куди ідеш?... На Варшаву? На Варшаву? Господи! І нащо тобі та Варшава? Він от-так, чує, хвилечку постояв. — Ну, буйайте здорові! — каже. — Може не по... „ба... чи... мо... же, к... а... же, не побачимо... Я, чує, вчпилась за один рукав, Палажка за другий... А поїзд рушає... Пустіть! — просить. Пустіть, мамо... Мушу! Буйайте здорові! Вирвався і побіг... Хліб, хліб! — кричу. Хліб ти забув! Поїзд їде, їде... Старий за мішок, біжить за поїздом, пхається між людьми, не догнав... Де там доженеш машину. То, сила... То чує, страшна сила... Кинув торбу з хлібом між москалів, а ті тільки зареготали...

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — ЦЕ НАЙСИЛЬНІША ОПОРА УКРАЇНСТВА В АМЕРИЦІ, СОЮЗОВІ РЯДИ — ЦЕ РЯДИ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ В АМЕРИЦІ. СОЮЗ — ЦЕ ОПОРА ПЕРЕДВИНУТОГО НАРОДУ. СОЮЗ — ЦЕ НАЙПОВІСНІША ЗАПОРУКА, ЩО ЯК ДОВГО ВІН ТУТ ЖИТИМЕ, ТАК ДОВГО ЖИТИМЕ УКРАЇНСЬКЕ ІМ'Я В АМЕРИЦІ. ТОМУ БУТИ В У. Н. СОЮЗІ, МАТИ В НІМ СВОЇ ДІТИ, А ПОЗАТИМ ЩЕ Й ПРИЄДНУВАТИ ЙОМУ НОВИХ ЧЛЕНІВ — ЦЕ ЗНАЧИТЬ БУТИ ПАТРІОТИЧНОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ЛЮДИНОЮ, ЗНАЧИТЬ МАТИ СЕРЦЕ ДЛЯ УКРАЇНИ, ЗНАЧИТЬ ДБАТИ ПРО МАТЕРІАЛЬНЕ, МОРАЛЬНЕ Й НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАШОЇ ІМІГРАЦІЇ В АМЕРИЦІ.

Поїзд пролетів, як вітер... І не було від нього ні одного листа більше. Поїхав і, як у воду кинув... — закінчувала Одарка.

Так минала зима. Василь, хоч і молодий, парубкував. Старших парубків не було. Дівчата, молодіці — москвофки, а чоловіків нема. Василь у важно руського чуба оливою намащує, виглянцює холяви-бутяки і що вечора в селі. Там зберуться тичбою і заведуть: „Развеселіє ребята, одним словом маладці...“

Царю верно і пакорно, А на службє все праворно!... Або:

Сербія, Белгія, жаль мене тебе...

Проклята Германія победіла тібя...

На весну вдарив новий „набор“. Пішов цим разом Іван Кушка аж у Бахмут... Покинув дома п'ятнадцять десятин, четверо дітвори та підтягану вагітну жінку.

Приїждої казав: — Візьми наймита, а землю не лишай гуляти. Коли вб'ють мене, візьми доброго приймака, але гляди... Дітей моїх не обидь, а то з могили проклену.

І пішов. Зінка лишилась сама. Весна якось раптом прийшла. По холоді нагально вдарило тепло. Перед Великоднем почало протрапати поле і забажало праці і поту.

Війна не війна, а робота не сміє стати. Матвій цупко тримав у руках стерпо господарства. Ціна на збіжжя, а особливо на овес, значно піднялася і новоселенці мали нагоду навіть перед умовленим терміном виявлятися зі своїх не легких зобов'язань.

Матвій збирав на раду товариство і вперто налягав на своєму домаганню, якнайскорше сплатити борг у дворянському банку. Всі пристали на це, випродували пашню, зайвуду худобу і одного разу Матвій зі Стратоном відіслали куку банківков панові Іванову.

Того не було дома. Десь у дієвій армії служив. Справи його він заступник — нотар Гуляньський.

Володько разом з іншими ходив до школи. Вчиться добре. Читає книжечки і брошури. Учителька пестить його, як може, і дає йому багато волі. Тепер ніхтоб не посмів прозиватись Володькові. Він перший, він скрізь. Де ділять ті Родіони, Евгени, Фони? Нема? Нема їх. Він товаришує з третьогрупниками, помагає їм рішати задачі, ходить з ними навіть потай на вечерниці.

Також ходив до дяка на співанку. Співав зпочатку дишкантом, але після перейшов на альт. На співанці збирається уся сметанка села, Гуторять, жартують, грають оброку, оповідають про війну.

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

КОШТИ НЕДУГИ.

Федеральне урядове бюро, зване „служба публічного здоров'я”, подало Америці недавно тому місячний рахунок за здоров'я. Себто подало свої обчислення щодо коштів удержання здоров'я.

Каже це бюро, що населення Злучених Держав тратить на здоров'я й випадки 10 мільярдів доларів річно. Якби не було недуг і якби не було нещасливих випадків, то населення краю було би на 10 тисяч мільйонів доларів багатше.

Це показує, що всяка думача людина повинна би відложити певну суму гроша на занедужання й на попередбаченні випадки.

КОНЕЧНІ Й НЕКОНЕЧНІ ВИПАДКИ.

Каже це саме федеральне бюро, що річні кошти недуг та випадків для населення Америки можна при відповідних стараннях зменшити з 10 мільярдів на 2 мільярди доларів.

З цього виходилоб, що навіть при найкращих особистих і суспільних стараннях населенню краю всетаки треба би витратити річно на недуги й випадки 2 мільярди доларів.

ХТО САМЕ?

Хтож має поносити кошти недуги й випадків?

Чи людина, що паде жертвою недуги або нещасливого випадку?

Чи може ця людина якраз найменше здібна ці кошти поносити й їх поносити повинна ширша громада?

І ЦЕ МОЖЛИВО.

Скажете, що це було би несправедливо скидати на інших людей кошти нещастя недуги або випадку приватної людини?

Але якби так люди, які знають, що їм може трапитися недуга або випадок, звязалися разом в одну організацію та сказали собі: „Як хтось з нас занедужає або впаде жертвою випадку, ми всі йому поможемо понести кошти”. Чи не було би розумно?

Власне таку ціль має заповогова організація.

КОШТИ ВИПАДКІВ.

Каже федеральне бюро здоров'я, що якби так люди постаралися за те, щоби робітники хорили менше, то на цьому ввесь край заощадили би багато гроша.

Наприклад (каже бюро) якби робітники хорували по дві треті дні на людину менше на рік, то фабрики заощадили би на рік по \$4,000 на кожен тисячу робітників.

Чи це діло? Скажемо певно, що до цієї справи причетний фабрикант та робітник. Себто, робітники зацікавлені в цьому як у своєму здоров'ю, а фабрикант як у своїй матеріальній утраті.

З ЧИЄІ КИШЕНІ?

Та чи справді воно так? Як фабрикант має на рік більше витрат на робітників (наприклад \$4,000 на кожен тисячу робітників), то хто остаточно заплатити ці вищі витрати? Фабрикант зі своєї кишені? Себто, чи фабрикант зменшить на таку суму свої річні приходи?

Чи може він зачислити ці непотрібні витрати між біжучі витрати продукції й скаже їх залатати остаточною покупцями річчю, які цей фабрикант виробляє?

Отже чи здоров'я робітників у фабриках це тільки справа важна для власника фабрики й для робітників, що в ній працюють?

МАТЕРИНСТВО Й СМЕРТЬ.

„У цьому краю на кожен тисячу жінок-родильниць умирає 6” — пише урядове бюро обчислення смертності матерей при родах.

Чи матері мають умирати? — питається так званий Центр Материнства в Шікаго. Адже на 11,000 жінок-родильниць у клініках цієї організації вмерла тільки одна на 1,000.

Чи варт робити заходи, щоб на кожен тисячу родильниць умирало не 6, а 1?

БЕЗПЕЧЕНСТВО НА ДОРОЗІ.

З приводу кампанії за безпеченство їзди автом одна газета подає, як підприємство „Бруклін Едісон Ко.” зменшило число витратків за своїми автами на 45%.

Ціла штука полягає на підборі шофера. Як новий шофер зголоситься до підприємства, з ним роблять таку пробу: кажуть кандидатові їхати трюком вулицею, причому на гидранті при дорозі підприємство уставляє прилади, які міряють швидкість його їзди. При другім гидранті споза авта, що стоїть при хіднику, викладають сховані там люди кульку, що представляє хлопця. Як візник їде заскоро, він не може здержати воза, щоб не переїхати рухомого предмету, який він, звісно, не вважає за ніщо інше як за хлопця. Він його переїде й доперва тоді здержує авто та трясучися жде, що далі буде.

Споза авта виходить тепер урядник компанії й каже йому, що він людини, що правда не переїхав, але роботи шофера мати не може, бо він не розуміє, що їхати 20 миль на годину вулицею, по котрій ходять люди, а по боках стоять авта, небезпечно.

ТЕЖ ДОБРИЙ СПОСІБ.

Щоби покласти край галасливий та неважній їзді автомобілістів, берлінська поліція загрозила, що буде значити автомобілі галасливих і небережних автомобілістів великими жовтими плямами.

Кажуть, що загроза відразу помогла. Автомобілів з жовтими плямами щораз менше.

ДЛЯ ЗАОЩАДЖЕННЯ ЧАСУ.

У шведському парламенті заведено новий, а скорий спосіб числення голосів:

На бюрку в кожного посла є два гудзики: один з написом „так”, другий з написом „ні”. На одній стіні салі нарад є карта, що показує бюрко кожного посла. Коло кожного бюрка на цій карті чотири світла: зелене значить, що він голосує „так”, червоне, що він голосує „ні”, біле, що він не голосує, а маленьке червоне світло значить, що його нема.

При допомозі цієї системи кожену справу в парламенті можна в обох палатах парламенту переголосувати за 30 секунд.

ВЧЕНІ Й НЕВЧЕНІ.

Видно, наука знаходить розв'язки на найрізніші труднощі.

Та щож тоді робити невченим?

Один мурир в однім американськім оповіданню власне відповідає на це питання: „Діти, як ви не маєте науки, то не думайтеся вам ніщо інше, як уживати свого розуму”!

При картах.

— Берку, не шахруй!
— Помиляєшся, Іску, ти драбе один! Ти гідний представник твоєї родини. Твій батько сидів у в'язниці, твій брат збанкрутував, а ти крутиш!

— Берку, Берку — відповідає Іску спокійно — чи ми прийшли грати, чи розмовляти?

НЕ ЗАБУДЬТЕ! **ЩО СПЕЦІАЛЬНІ ЦІНИ**
фірми **СТАСЮКА**
ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ 18 ДНІВ
ЗВЕРНІТЬ УВАГУ
ЗАВТРА

ГОЛОВНИЙ СКЛАД І ФАБРИКА:

124 FIRST AVENUE,

NEW YORK CITY

ФІЛІІ:
628 — 5TH AVENUE,
121 NASSAU AVENUE, GREENPOINT,
BROOKLYN

УВАГА! РОЧЕСТЕР, Н. Й. УВАГА!

ЗАХОДАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ (CIVIC CENTER) В РОЧЕСТЕР, Н. Й., 831-35 JOSEPH AVE.

відбудеться

ЗАЛОЖЕННЯ УГОЛЬНОГО КАМЕНЯ

В СУБОТУ, 26. ВЕРЕСНЯ (SEPT.) 1936 Р.

точно в годині 3-тій пополудні.

На святі буде говорити майор міста Mr. STANTON і інші бесідники.

Просимо всіх членів Тов. Вільних Козаків прийти на означений час.

Комітет запрошує Братства, Товариства та ввесь український загаль численню прийти.

223
Комітет будови У. Н. Д.

ЧИ У ВАШІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ Є ТАКІ ШКІЛЬНІ КНИЖКИ?

ЯК НЕМА, ТО ЗАМОВТЕ НА НАСТУПНИЙ ШКІЛЬНИЙ РІК У КНИГАРНІ „СВОБОДИ”.

ПЕРША КНИЖЕЧКА (Буквар) М. Матвійчука 40 ц.
(Також маємо нове видання першої читанки М. Матвійчука з 1935 року. Коли хочете нове видання, просимо зазначити при замовленні. Ціна та сама, 40 ц.)

ДРУГА КНИЖЕЧКА (читанка для II класу) М. Матвійчука 45 ц.

ТРЕТЯ КНИЖЕЧКА (читанка для III класу) М. Матвійчука 60 ц.

ЧЕТВЕРТА КНИЖЕЧКА (Читанка для IV класу) М. Матвійчука 75 ц.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ для дітей у чотирох частях з дуже гарними ілюстраціями М. Фаруха: КИЇВСЬКЕ КНЯЗІВСТВО; ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА; КОЗАЧЧИНА; УКРАЇНА НА НЕВОЛІ. Це надзвичайно добре видання для вжитку в школах і для дітей. Кожна книжка коштує 20 центів. Ціна за всі чотири книжки разом 75 ц.

КОРОТКА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, І. Крип'якевича 50 ц.

МАЛА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, І. Крип'якевича 15 ц.

ПОЧАТКОВА ЕОГРАФІЯ з багатьма малюнками і картою, С. Рудницького 75 ц.

МАЛИЙ КАТЕХИЗМ християнсько-католицької релігії, уложив о. І. Рудович 35 ц.

БІБЛІЙНА ІСТОРІЯ старого і нового завіта, о. д-ра Я. Левинського 85 ц.

БІБЛІЙНІ ОБРАЗКИ. Перші початки науки релігії, о. С. Біленького 35 ц.

ХРИСТІЯНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА НАУКА ВІРИ в біблійних оповіданнях, о. С. Біленького 50 ц.

РУХОВІ ЗАБАВИ. Декотрі мають пісні 20 ц.

БЕСЕЛА БАНДУРА, співачок з нотами 20 ц.

МАЛИЙ БАНДУРИСТ, збірка пісень для дітей, видання „Світ Дитини” 25 ц.

СЕРЕДЕЧНИЙ ВІНОЧОК. Вязання святкових бананів для українських дітей: На іменни або уродини матери, батька, дідуся, бабусі, тети, сестрички, вуйка, сестри, брата, вчителя, вчительки, товаришки. Також новорічні, великодні і різдвяні побажання. Писемні привітання на Свато Матері і декламації 35 ц.

МАЛИЙ ДЕКЛАМАТОР, збірка віршів до декламацій на всій національній й шкільній свята та обходи. Підбрав і впорядкував М. Таранько. Видання „Світ Дитини” 25 ц.

МЕТОДИКА прависних і словесних вправ з додатками: диктати, зразки говорю, спис висловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учительського знання. Д-ра К. Кисельського. Ціна 65 ц.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК до навчання перших початків українського письма, М. Матвійчука. Ціна 75 ц.

„СВОБОДА”

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода”.

ІСТОРИЧНЕ ЗІБРАННЯ СТАЛЕВИХ РОБІТНИКІВ І МАЙНЕРІВ

Цьогорічний Лейбор Дей, що відбувся у Савт Парку в Пітсбургу 7. вересня, ввійде в історію організованого руху робітників цієї країни як один з наймогутніших виявів солідарності всіх зарібників, що бажають створити свою незалежну організацію.

На цьому зібранні було до 200,000 робітників сталевих заводів з Пітсбурга й околиці, а також організованих уже майнерів та робітників з інших професій. Зібрання було скликане Організаційним Комітетом Сталевих Робітників та 5 дистриктом Юнайтед Майн Сталевих Робітників та 5 дистриктом оф Америка.

Губернатор стейту запевняє сталевих робітників.

Губернатор стейту Джордж Г. Ірлі, промовляючи до зібраних, що згуртувалися на широкій площі, який не було видно кінця, сказав:

„Я даю свою врочисту обіцянку, що за час моєї адміністрації Національна Гвардія Пенсильванії не буде вживатися як зброя проти робітників. Наша Національна Гвардія не є поліційною системою компанії і не буде вживатися як така”.

Це вже друга з черги заява губернатора, в якій він подає, що не дозволить ужити стейтських сил для розбиття боротьби працюючих, коли вони домагатимуться від компанії поліпшення життєвих умов.

Причина для радості в юній кампанії.

Промовляючи до зібраних, організованих робітників п. організованих робітників, мр. Ф. Мурей, голова Організаційного Комітету Сталевих Робітників, вказав, яку велику помічну роллю в організуванні сталевих робітників відіграє майнерська юнія. Але й сталєва юнія, яку покликано до життя швидко зростає.

„Організаційний комітет сталевих робітників, — говорив Ф. Мурей, — хоч він існує тільки два з половиною місяці, є дужим тілом. Успіх, який він досягнув у приєднуванні членів до Амагемейтед Асошіейшен оф Айорн, Стіл енд Тин Воркерс, дає причини для радості. Він заангажований у велитенській кампанії за втягнення всіх сталевих робітників в Америці в одну могутню Індустріальну Організацію.

Він проповідує думки Індустріальної Демократії в її кампанії за організацію згідно з американською системою. Він хоче дати сталевим робітникам Америки користуватися свободою, що нею задовольються члени Юнайтед Майн Воркерс оф Америка, і не спиниться на своїх досягненнях аж до того часу, поки всі сталєві робітники не будуть так твердо об'єднані, як є об'єднані майнери”.

Тисячі робітників вступили до юнії.

„Сталевий комітет зробив великі успіхи до сьогодні, — говорив Ф. Мурей. Тисячі і тисячі робітників у сталевих заводах вступили до юнії згідно з їх вибором під проводом комітету.

„Представники 60,000 компаній юній „Карнегі-Ілліної Стіл Корпорейшен” об'єдналися і обіцяли невтомно працювати для справи Організаційного Комітету Сталевих робітників. Робітники, яких вони представляють у фабричних комітетах компанійних юній, ідуть в слід за ними до Амагемейтед Асошіейшен. І не минує багато часу, як члени і представники компанійних юній „Джонс енд Логгин”, „Бетлем Стіл”, „Інленд Стіл”, „Репоблік Стіл”, „Крусібл Стіл” та менші осередки Індустрії будуть втягнені до такоїж праці. Ця заява не є пустою здогадкою ані побажанням пророкуванню — вона є фактичною і точною”.

Розуміють причину уступок.

„Сталєві робітники розуміють, чому їм надають концесії, — продовжував далі в промові Ф. Мурей. Вони знають, що впливи організаційної сталєвої компанії вже змусили дати вакації з платення, поліпшення умов праці, більше людське поведіння та більше толеранції. Їм також зрозуміло, що підвишку платні, яку отримують вони впродовж кількох наступних тижнів, треба завдячувати нікому іншому, а тільки кампанії за організування їх в Індустріальну юнію.

Властивий вплив цих уступок сталєвими промисловцями буде той, що піднесе і заохотить сталєвих робітників до дальших домагань, які, вони знають, вони можуть досягнути через справжнє колективне порозуміння.

„Вони знають, що вони є запевнені покористуватися привілеями колективного порозуміння, тому, що це є згідно з настановленням публічної опінії в Злучених Державах. Більше того вони знають, що то не буде хитань у просуванні цієї політики президентом Злучених Держав. Вони знають, що в Френклінові Д. Рузвелтові вони мають приятеля, який не покине їх в їх змаганнях до повноцінного життя”.

Далі п. Мурей у більших подробицях спиняється на вираховуванні всіх тих добрих діл, що їх зробили для робітників в тому стейті президент Рузвелт, губернатор Пенсильванії Дж. Ірлі та сенатор з Пенсильванії Джозеф Гофі. „Організовані робітники є горді з цих трьох чоловіків”, — заявив Ф. Мурей.

Пропам'ятний Лейбор Дей.

Далі в своїй промові п. Мурей спинився на тому, як

сталєві барони підтримують „Ліберті Ліг”, Нешенел Економі Ліг та Крузейдерс. На ці три „фашистські організації, які роздувають расову і релігійну ненависть” десять сталєвих баронів дали 52,976 доларів і тільки сам п. І. Т. Вейр з „Вейртон Стіл Корп.” дав 20,000 дол. для Ліги Свободи і 10,000 дол. для Крузейдерс.

„Цей Лейбор Дей, — говорив п. Мурей, — є пропам'ятним тому, що він відбувається в більше ясних обставинах, як передтим. Юнізація досягнула в непроникнуті досі Індустрії і деякі з найбільших її ворогів розуміють її ідеї. Трейд юніонізм являється потенційальною силою для добра краю і є основою для стабільності, а не страховищем незадоволеності та неспокою”.

За Організаційний Комітет Сталєвих Робітників:

Вінсент Свіней,
пресовий департамент.

Зоологія.

— Тату, чи вуж має хвіст?
— Так сину, одначе більше нічого, лише хвіст.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Після прийнятого вже звичаю, всі українці, як на рідних землях, так і на еміграції, обходять своє національно-державницьке свято дня 1-го листопаду кожного року вельми святочно. Щоб це свято випало величавіше та з підйомом патріотичного духа цілого українського загалу в ШКАГО, І в околиці, повідомляємо, що громада при церкві св. о. Ніколая, Організація СГД в Шкаго, Іл., і всі братства та товариства, які гуртуються при церкві св. о. Ніколая при Оклей і Райс ул., улаштувають спільне

ЛИСТОПАДОВЕ СВЯТО

цього року

В НЕДІЛЮ, 1-ГО ЛИСТОПАДУ.

Тому просимо всі братства, товариства і клуби вже наперед не проєктувати ані не влаштувати в цім дні ніяких імпрес. Програма свята буде оголошена пізніше. (огол.)

ЗА КОМІТЕТ:

Микола Гуль,
Григорій Матвіїв,
Мартин Барабаш,
Михайло Солтис.

Велика ріжниця.

— Як тобі не стидно, чоловіче, так без міри пити. Таж навіть худобина знає, коли має досить і перестати!

— Це правда. І коли я по воду, то також знаю, коли маю досить!

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ,

які опрацював і видав
М. О. ГАЙВОРОНСЬКИЙ
на мішаний хор:

1. Живи, Україно.
  2. Невістунька, пісня з Полісся.
  3. Вербож моя, пісня з Полісся.
  4. Одякль сонельно сходяю, пісня з Лемківщини.
  5. Моя мила, пісня з Лемківщини.
- Повніши 5 пісень продімо за \$1.00.
6. Коляда, Гуцульське Різдво.
  7. Пляска, Гуцульське Різдво.
  8. Кругляк, Гуцульське Різдво.
  9. Шедрівка, Гуцульське Різдво.
- Повніши 4 пісні продімо за \$1.00.

Всі повніші пісні можна одержати в кингарні „Свобода”. Висилаємо тільки по одержанню належності.

„СВОБОДА”

81-83 GRAND ST., P. O. BOX 346
JERSEY CITY, N. J.

Із салуну виходить п'яний гість і питається автомобільного шофера:

— Пане, скільки візьмете, щоб відвезти мене на 63-тю евеню?

— Десять доларів — відповідає шофер.

— Нема дурних! — каже п'яний. Сідайте до авта, а я поїду з вами за два долари.

НОВІ КНИЖКИ З КРАЮ

Д-р Шухевич Степан ГІРКИЯ ТО СМІХ. Военні оповідання	85
Поліщук, Б.: КІМНАТА З ОДНИМ ВХОДОМ, сенсаційна повість	50
Поліщук, Б.: ТОВАРИШІ УСМІХУ, сенсаційна повість	40
Мродовець, Д.: ГАЙДАМАКИ, в двох томах	1.00
Гоголь, М.: СТРАШНА ПОМСТА та інші оповідання з передмовою М. Голубця	50
Радич, В.: МАКСИМ ЗАЛІЗНЯК, в двох томах	1.00
Чайковський, Андрій: ЗА НАЖИВОЮ. Повість з галицького селянського життя	50
Туранський, Осип: СИН ЗЕМЛІ, в двох томах	1.00
Горичівський, П.: ПІД ПРАПОРІ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	50
Будзиновський, В.: ГРЕМИТЬ. Історична повість	50
Самчук, Улас: МАРІЯ, хроніка одного життя	50
Голубець, Микола: ГЕГ ВІДНО СЕЛО. (Нарис)	50
Журба, Г.: ЗОРІ СВІТ ЗАПОВІДАЮТЬ з післясловом М. Голубця	50
Косач, Юрій: СОНЦЕ В ЧИГИРИНІ. Повість про декабристів на Укр.	50
Павло, Свй (Свєцицький): СТЕПОВІ ОПОВІДАННЯ	50
Верн, Жіль: ЗАМОК У КАРПАТАХ	40
Островський, В.: ЗА ГРОШЕМ. Оповідання	50
Голубець, Микола: ЗА УКРАЇНСЬКИМ ЛЬВІВ. Епізоди боротьби XIII-XVIII. в.	25

"SVOBODA,"

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

МАРІЯ

повість
УЛАСА САМЧУКА

ціна 50 центів.

Замовлення слати на адресу:
"SVOBODA"
81-83 GRAND ST., P. O. BOX 346
JERSEY CITY, N. J.

ПОЩО ГРАТИ ТІ САМІ ТЕАТРАЛЬНІ ШТУКИ? — ГРАЙМО ВСЕ НОВІ

ІНСТИТУТКА. Іспієнізація на 6 картин, з повісті Марка Вовчка. Надається до вистав спеціально для жіночих і дівочих клубів і кружків (12 осіб, 10 жінок і дівчат, 2 чоловіки) Ціна разом з партитурою	35 ц.
ЖЕНИХ (Бандити). Комедія на 2 дії зі співами (7 осіб)	20 ц.
ІХАВ СТРЕЛЬЦЬ НА ВІЙНОНЬКУ. Песа на 5 дії. З режисерськими завгагами. Осіб 9	30 ц.
ТУРЕЦЬКІ СТАРОСТИ. Комедія на 3 дії. 12 осіб	35 ц.
ОЙ МОРОЗЕ, МОРОЗЕНКУ. Драма на 3 дії. З передмовою і режисерськими завгагами. 9 осіб.	30 ц.
МИ ЙДЕМО В БІЯ. Драма на 4 дії. З режисерськими завгагами. (8 осіб)	25 ц.
СТРАШНА ПІМСТА. Драма на 4 дії. Історична драма з часів нападу татар та турків на Україну. (12 осіб)	25 ц.
ДЕСЯТИК ЛЮЛЬКА (Бо вілля віноу). Жарт на 3 дії. 8 осіб	30 ц.
МОДЕРНИЙ ГОСПОДАР. Комедія на 3 дії. (10 осіб)	25 ц.
КУМ СОЛТИС. Комедія на 3 дії. 10 осіб	30 ц.
ГЕТЬ З МУЖЧИНАМИ. Комедія в 3-ох діях. 14 осіб	35 ц.

"SVOBODA,"

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

ДАЙТЕ АМЕРИКАНЦЯМ ЗНАМЕНИТУ БРОШУРУ: THE UKRAINIAN QUESTION AND ITS

IMPORTANCE TO GREAT BRITAIN

by LANCELOT LAWTON (London)

яку щойно надіслано з Англії. Ціна з пересилкою 50 центів. Замовляти:

"SVOBODA,"

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

УВАГА: Брошура та надається найкраще для наших політичних клубів, як теж для ужитку молоді та всіх тих, що хотіли б представити Американим українську справу коротко, ясно й зрозуміло. Є там теж подані ті міжнародні постанови, що відносяться до українських поневодених земель.

ВІДОЗВА

ДО ВИХОДЦІВ З РОГАТИНЩИНИ.

Отсим подаємо до відома всім українським громадянам, годуюн з сід Підгороддя, Задня і Потока, всіх рогатинського повіту, що в тих селах польська поліція арештувала 19 українських громадян, між ними дві жінки. Арешт переведено у звязку з подіями, що відбулися цього року на Зелені Свята. Як було вже подано в українських часописах, в часі походу на могли погриблях українських стрільців, поліційний агент хотів одному хлопцеві відобрати український прапор. Хлопець почав з прапором утікати. Агент вистріляв до хлопця і тяжко його ранив. Приявні громадяни, обурені такою дикою поведінкою агента, побігли його. Прийшла до сід поліція й почала переводити у сюди ревізію й тяжко побивати людей. Остаточно вона арештувала 19 громадян і відставила їх наперед до арештів у Рогатині, а потім у Березанях.

Односельчани в Америці рішили прийти їм з помічю й зібрати трохи грошей на їх оборону. В тій цілі завзялися два комітети: один у Брукліні, а другий у Ньюарку. До першого комітету входить Василь Крук, предсідник, а Іван Павлів, секретар; до другого входить Микола Заліпка, предсідник, а Степан Іда, секр.

Отсею дорогою названі комітети звертаються до українського громадянства в Америці з проханням, щоб складали на ту ціль свої жертви. Справа ця важна і невідкладна. Комітети вишлють у тій цілі своїх представників з лістами. Просимо не відсилати їх з порожніми руками.

Про ближчі інформації в тій справі просимо писати до Івана Павлова:

32 Glenmore Ave., Brooklyn, N. Y.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР,
ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.

Урядові години: рано від 10 до 12. вечір від 6 до 8, а в неділю рано від 10 до 12.

Пригадав собі.

— Ти дуже нечестний, Юрчику! Чому ти так побив Марійку?
— Бо вона тому місяць назвала мене гіпототамом.
— І ти тепер по місяцеві, пригадав це собі?
— Бо сьогодні я був у зоологічному городі!

GENERAL ELECTRIC Focused Tone Radio

ГОЛОВНА КВАТИРА НА G E КОМБІНАЦІЇ РАДІО малі і більші. — \$20 даємо за ваше старе радіо. Гарантуємо, що на нових радіях G E Дістанете кожену стацію, дліще, як на інших радіях.

MODEL 79 COMBINATION

MODEL E-61 TABLE

MODEL E-79 COMBINATION
7 Tubes - Extra I.F. Stage - 3 Bands - 540-18,000 KC Coverage - 5 Watts Output - 12-Inch Speaker - Junior Sliding-rule Tuning Scale - Automatic Dual Vernier - Knob Band Indicator - Full A. V. C. - 2 Point Tone Control - Bass Compensation - Wave Trap.
Phonograph Features: Constant Velocity Motor - Automatic Stop - Record Compartment for 50 records - Balanced Lid Support - List Price \$99.75.

MODEL E-61 TABLE
6 Metal Tubes - 2 Bands - 540-17,000 KC - 2200-7000 K Coverage - 5 Watts Output - 8 Inch Speaker - Junior Sliding-rule Tuning Scale - 5 to 1 Vernier - Full A.V.C. - 2 Point Tone Control - Bass Compensation - Power Line Noise Filter - Wave Trap - 12 M.V. Sensitivity - 75 Selectivity - List Price \$29.95.

Коли ваше радіо добре не грає, коли на права його більше коштує, як воно вартує, то ЗАМІНІТЬЕ його в нас за нове радіо. Дістанете за своє радіо 20 доларів і будете мати найліше радіо, яке може бути. Бере всі стації з Америки й Європи.

Зайдіть до Сурми поговорити. Відчепено кожного дня до 10-тої вечором, і в неділю. Як не можете зйти, закінчите по нашого заступника. Кличте: DRY DOCK 4-3752. Заходіть або пишіть: 219

SURMA

103 AVENUE A, (BET. 6th & 7th STREETS), NEW YORK, N. Y.
Слухайте Української Програми Сурми. Стація WBNX, 1350 Кс. Кожної суботи в 4-тій половині.
В Сурмі також продають: G. E. WASHING MACHINES, VACUUM CLEANERS, IRONS, TOASTERS and REFRIGERATORS.

ЧИТАЙТЕ ПЕРЛИ ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА

КНИГАРНЯ „СВОБОДИ“ ДАЄ СПЕЦІАЛЬНУ ОФЕРТУ НА КНИЖКИ ІВАНА ФРАНКА В 8 КНИЖОК ЗА \$2.50

1. Захар Беркут, образ громадського життя.
2. Абу Касимові капці, арабська казка.
3. Батьківщина й інші оповідання.
4. Вибір поезій Івана Франка і короткий начерк його життя.
5. Для домашнього огнища, повість.
6. Лис Микита.
7. Молода Україна.
8. Як пав собі біди шукав.

Вишліть мені ордер на суму \$2.50 іще сьогодні й одержите повиші 8 книжок відвотроною поштою. Колиб іще ви хотіли мати найкращий твір Івана Франка, „Мойсей“, то вишліть \$2.75. — Замовлення треба слати на адресу:

Замовляйте у книгарні Свободи: "SVOBODA," 81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

ЧУЖИНЕЦЬ ТА ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ.

(Сімнадцата стаття про горожанство та натуралізацію).

Перед самим закриттям сесій останнього конгресу палата послів перевела ухвалу законопроєкту, що передбачає депортацію чужинців за цинренна закордонної пропаганди або приймання участі у протизаконній політичній акції у Злучених Державах. Не було часу на передавання проєкту до сенату, але нема сумніву, що старання будуть відновлені, коли збереться найближчий конгрес. Це підносить цікаве питання у звязку з дискусією на тему про горожанство: чи має чужинець право займатися політичною акцією, а коли так, то до якої міри?

Це питання особливо важне зогляду на те, що впродовж кількох місяців буде вестись у Злучених Державах жива політична кампанія за вибір президента та конгресу. Кожний буде дискутувати над першою передвборчою програмою та користями, звязаними з ріжними кандидатами. Яке право має чужинець висловлюватись у цих питаннях, приймати участь у всенародньому руху, в котрім горожанці цього краю виберуть собі провідників та намітять гоподарку на наступні чотири роки?

Чужинець не може голосувати, коли горожанці підуть до урни у вівторок, 3 листопаду. Але по закону не можна нікому заборонити висловити думок, виголосувати промов або займатися іншою акцією для ширення впливів серед голосуючих. Однокий вимок у загальних правилах становить те, що чужинцеві грозить депортація, якщо він стане анархістом або комуністом, цебто пропагуватиме насильне повалення уряду.

Однак питання не таке просте, як виглядає. Хоч нема законної заборони, багато американців сильно противляться певного роду політичній акції зі сторони чужинців. Вони ненавидять ідеї людини, котра сама не прийняла на себе обовязків горожанства, а дораджує іншим, що чинити. Хто зайде в гостину до свого товариша, не буде критикувати порядків у його хаті, ані говорити, як весті дім. Багато американців подібно думають про чужинця, котрий поправді є гостем у Злучених Держанах і не має права критикувати їх уряд або діяльність тогож.

Згаданий проєкт закону передбачає певні ріжниці між чужинцями, що перебувають тут хвилево, і тими, котрих допущено на сталий побут. Цим першим булоб заборонено заніматись будьякою політичною акцією підчас свого побу-

ту в Злучених Державах. За те не так гостро ставлять справу супроти чужинців, допущених тут на стало. Іх, як майбутніх горожан, завсіди заохочують приймати участь в американській політиці, студіювати й обговорювати громадські справи. Дискусії буляб заборонені тільки там, де обговорювалиб справи на закордонній, не американській лад, або якби чужинець пропагував зміну теперішнього правління. Фактом є, що за існуючим законом чужинцеві грозить виселення з краю, якщо він стане анархістом чи комуністом, або агітує за насильний державний переворот. Те, що є правильне безправним для чужинця. Тому то горожанин може коли захоче, вступати до комуністичної партії, але як це зробити чужинець буде депортований.

Той законопроєкт має за цілю припинити ширення чужинцями у Злучених Державах будьякої релігійної чи расової ненависти та нетерпимости, подібної до урядової політики закордонної влади або політичної партії. У Злучених Державах є свобода і рівність для всіх, бо тут назагал не існує релігійна чи расова нетолерантність. Американський народ рішуче стоїть на тому становниці, що тому, що Злучені Держави це збірник народів шідого світу, чужинець повинен тут занехати ненависть та антагонізм старого світу та не підслугуватись ідеями тогож.

Голосування підчас виборів це найважніша з усіх політичних акцій. Тим способом горожани демократичного краю, як Злучені Держави, контролюють свій уряд. Голос чужинця у політичних справах ні причім, бо він не може перевести своїх думок в акцію. Він сам не голосує, а його порад мало хто слухає. Цей брак рівности й участі у політичній житті кінчиться, коли чужинець натуралізується.

ФЛІС.

ДРІБНІ ОГЛОШЕННЯ

УКРАЇНСЬКА греко-католическа церква
Пресв. Троїци в Youngstown, Ohio, пошукує ДЯКОВЧИТЕЛЯ. Посада до обняття від 1-го жовтня. Голоситися на адресу: 223-5
HOLY TRINITY CHURCH,
526 W. Rayen Ave., Youngstown, O.

НА ПРОДАЖ СКЛЕП ЦВІТІВ
у великій місті. Зарібок і життя з цього бізнесу запевнене. Ціна приступна. Голоситися до: 223-5
W. WOJSCIECHOWSKI,
346 So. Wood Ave., Linden, N. J.

БЕЗДІТНИЙ ВДОВЕЦЬ
пошукує бездітної жінки до заряду дому. Може бути фермерка. Зголошення прошу посилати на таку адресу: 222-4
ОЛЕКСАНДЕР МЕНДРИК,
624 Brayn Street, Allentown, Pa.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРГ
Д-Р ІВАН КАЧМАРИК
ВІДКРИВ СВОЮ КАНЦЕЛЯРНЮ
213 Lackawanna Ave.,
OLYPHANT, PENNA.
Приймає пацієнтів рано: від 9-10, пополудни: від 1-3. I від 6-8.
Телефон: Olyphant 320.

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНІМАЄТЬСЯ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel. Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE
(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.
Tel. Ludlow 4-2563.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

Маленька малпочка Нкіма побачила пантеру й зверещала. Тарзан оглянувся й побачив, як струнке тіло пантери, випрямуване в повітрі, летіло в напрямі Оранда. Одним могутнім рухом Тарзан відтрусив Оранда на бік і пантера, замість попасти на плечі чорного, осіла зручно на землі. По одній секундї здивування вона кинулась на Тарзана.

Пан нетрів блискавкою видобув свій ніж і кинувся собі до пантери. Одну секунду вони обоє стояли у великому напруженню, мірячи себе взаїмно очима. Орандо дивився на це все здивовано, але без страху. Він був певний, що Тарзан всемогучий і що він зробить те, що обіцяв, себто віджене небезпечних звірів від нього.

По кількох секундах виявилася боротьба. Маленька Нкіма верещала мов бішена. Своїми криками вона хотіла заохотити Тарзана й додати йому сили у боротьбі. Вона викрикнула: „Шіта не може нас убити, ми убемо Шіту“. Шітою вона називала пантеру. Кількома зручними рухами Тарзан досягнув своєю довгою рукою пантеру й прошив її серце.

Тепер він вказав рукою на мертве тіло пантери й приказуючо заговорив: „Я обороняю тебе далі від небезпечних звірів, одначе ти мусиш робити те, що я тобі приказу“. „Я буду робити все, що прикажеш, пане“, відповів смирно Орандо. Поборовши оттак одні небезпечки, Тарзан почав далі думати про хижачку смерть.